

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมมีความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีเป็นไปอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในฐานะครูผู้ให้การศึกษา เป็นผู้ปลูกฝังพฤติกรรมอันดีงานให้แก่นักเรียน ครูหรือบุคลากรจึงเปรียบเสมือนสัญลักษณ์และแบบอย่างที่ดี แต่อีกมุมหนึ่งของการปฏิบัติภารกิจของครูหรือบุคลากรบางคนทำให้ภาพพจน์ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเสื่อมเสียเกิดความไม่ไว้วางใจของพ่อแม่ของนักเรียน อาทิ การไม่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นครู การทำงานแบบเฉื่อยชา ไม่มีความรับผิดชอบ ระหว่างหน่วยงานหรือระหว่างเจ้าหน้าที่ การเลือกบังคับบัญชาการใช้กฎหมายต่อบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นบางกลุ่ม การแสวงหาผลประโยชน์โดยใช้อำนาจหน้าที่ที่ชอบ ได้แก่ การละเลยเพิกเฉยไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้สมกับตำแหน่งราชการ การละเลยต่อกฎหมายหรือการกระทำผิดกฎหมาย การปฏิบัติหน้าที่ทุจริต ทำให้การปฏิบัติงานต่อหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพไม่เป็นที่น่าเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชนเท่าที่ควร แต่ถ้ามองอีกด้านหนึ่ง บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาก็เป็นสมาชิกคนหนึ่ง of สังคม ที่ต้องการปัจจัยต่าง ๆ เหมือนกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม มีครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ อีกทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา^๑ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้องเกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก ซึ่งลักษณะงานที่มากไปด้วยสิ่งเร้าที่ก่อให้เกิดการกระทำผิด จึงมีโอกาสทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้มากกว่าอาชีพอื่นๆ มีบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจำนวนมากที่ไม่สามารถใช้ความถูกต้องหาความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน แต่กลับใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาทรัพย์สินเงินทองในทางที่ผิดต่อจริยธรรมของการเป็นข้าราชการที่ดี เนื่องจากขาดจิตสำนึกต่อหน้าที่และความรับผิดชอบ ทำให้บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในด้านวินัย ความ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา, ๒๕๕๑, (อัดสำเนา).

ประพุดิ และการปฏิบัติงาน ทำให้ภาพพจน์ของบุคคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจในสายตาของประชาชน

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลากรทางการศึกษาต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย และต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างสูงในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งในบางครั้งการปฏิบัติหน้าที่อาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างทั่วถึงและครบถ้วนสมบูรณ์ ทำให้กระทบกับภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ด้วยเหตุดังกล่าวจึงจำเป็นต้องนำหลักธรรมหรือจริยธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ภาพลักษณ์ของบุคคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาอยู่ในระดับพึงพอใจในสายตาของผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับหลักบริหารการศึกษาตามทัศนะของสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่า “การบริหารและจัดการศึกษาจะบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ กอปรทั้งมีความฉลาดทั้งทางสติปัญญาทางอารมณ์ และความฉลาดทางคุณธรรม รวมทั้งปฏิบัติตามวิชาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา”^๒

หลักคำสอนในพุทธศาสนามีทั้งหลักปฏิบัติที่เป็นหลักการพื้นฐานของจริยธรรมสากล คุณธรรมสากล และศีลธรรมสากล จริยธรรมสากลคือการรักษาหน้าที่ตามบทบาทที่สมมุติของสังคม คุณธรรมสากลคือความดีของจิตใจตามที่สังคมคาดหวังยึดถือ ศีลธรรมสากลคือการไม่ทำร้ายกันความประพฤติถูกต้องตามที่วัฒนธรรมนั้น ๆ ยอมรับได้ อีกทั้งยังมี ปรมัตถธรรมสากล คือหลักปรัชญาหลักวิทยาศาสตร์หรือหลักวิชาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นสถาบันที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ตลอดจนการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม คำสอนหรือบทบัญญัติในทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักธรรมหรือความจริงอันสูงสุดที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติแจกแจงไว้ เพื่อกำกับความประพฤติทางกาย วาจา และทางใจให้อยู่ในขอบข่ายของความดีงาม เพื่อยังประโยชน์สุขให้เกิดแก่ตนเองและสังคมโดยรวม คือความสุขอันเป็นผลจากการทำความดี ละเว้นการทำความชั่ว โดยใช้จริยธรรมเป็นหลักสำหรับการประพฤติปฏิบัติที่ดีงามเพื่อบรรลุถึงความสงบสุขของชีวิตและสังคม แนวการปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นจริยธรรม เช่น ศีลธรรมทางศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้าง

^๒ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สภาพและปัญหาการบริหารการศึกษาและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร , วิ.ที.ซี, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

มนุษย์สัมพันธ์ไว้เรียกว่า "สังคหวัตถุ" หมายถึงวิธีผูกใจคน ดังพระองค์ตรัสว่า ทาน เปย์วัชชะ อตถจริยา ในโลกนี้ และสมานัตตดาในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร สังคหธรรมเหล่านี้แลช่วยอุ้มชูโลก เหมือนลิ่มสลักที่ยึดคัมภีร์ ซึ่งแล่นไปไว้ได้ ฉะนั้น ถ้าไม่พึงมีธรรมเหล่านี้ มารดาหรือบิดาก็ไม่พึงได้ การนับถือหรือการบูชาเพราะบุตรเป็นเหตุ แต่เพราะบัณฑิตเล็งเห็นความสำคัญของสังคห วัตถุ ๔ เหล่านี้ ฉะนั้น บัณฑิตเหล่านั้นจึงถึงความเป็นใหญ่และเป็นผู้นำสรเสรีญ^๓

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาหลักสังคหวัตถุ เพื่อให้งานศึกษาวิจัยนี้เกิดประโยชน์แก่ งานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา คือนำข้อมูลการวิจัยไปใช้ประกอบการ วางแผนพัฒนา เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระ ปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดให้ดียิ่งขึ้นไป จึงสนใจที่จะ ศึกษาว่า บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณ ภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดได้มีการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นวิธีที่ทำให้คนรักหรือมนต์ผูกมัดใจคนไป ใช้หรือไม่อย่างไร

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความหมายและความสำคัญของหลักสังคหวัตถุ ๔ ใน

พระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาปัญหาของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร ทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร เอกสารที่ศึกษาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีดังนี้

๑. ปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย จดกกนิบาต

๒. ทุตยภูมิ ได้แก่ คำรา หนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

^๓ อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๕๑.

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ได้แก่ (๑) ทาน (๒) ปิยวาจา (๓) อตถจริยา และ (๔) สมานัตตตา

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การประยุกต์ใช้ หมายถึง การนำเอาหลักสังคหัตถุ ๔ ไปปรับใช้อย่างเหมาะสมภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมทางการจัดการศึกษา เช่น การเรียนการสอน การส่งเสริมจริยธรรม บุคลากรทางการศึกษา เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

การนำหลักสังคหัตถุ ๔ ไปใช้ หมายถึง การน้อมนำหลักธรรมไปใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติที่ดีว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสังคมด้วย

การปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องตามหลักนิติศาสตร์และศีลธรรมอันดีงาม

บุคลากรทางการศึกษา หมายถึง ผู้บริหาร ครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ครูสอน หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หมายถึง ทั้งครูศาสนาและครูพิเศษ

เจ้าหน้าที่ หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สนับสนุนฝ่ายวิชาการ เช่น เจ้าหน้าที่การเงิน เจ้าหน้าที่ธุรการ เป็นต้น

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ จัดอยู่ในส่วนศาสนศึกษา ตามภารกิจ ๖ ด้านของพระสังฆาธิการ เป็นสถานศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารศึกษาใกล้เคียงกับโรงเรียนในระดับ

มัธยมศึกษาของรัฐมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นทางเลือกให้พระเณรได้มีวุฒิสำหรับใช้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไป

สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์หรือช่วยเหลือ ซึ่งประกอบไปด้วย ๔ ด้าน คือ

๑) **ทาน** หมายถึง เป็นการให้สิ่งของแก่คนที่ควรให้ ให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละ แบ่งปันเฉลี่ยให้ เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอหยาตัยไมตรี รวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ทุนหรือทรัพย์ สิ้น สิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ ครู อาจารย์ ให้วิชาความรู้แก่ลูกศิษย์ ให้คำปรึกษา แก่ผู้อื่น เรียกว่า “อามิสทาน” หรือให้การอบรม แนะนำ สั่งสอน เรียกว่า “ธรรมทาน”

๒) **ปิยวาจา** หมายถึง การกล่าววาจาเป็นที่รักต่อผู้อื่น คือกล่าวคำไพเราะและพูดจาสุภาพ ถนอมน้ำใจ มีประโยชน์ ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดความรัก เคารพ สบายใจ มีกำลังใจ เป็นต้น

๓) **อัตถจริยา** หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือต่อส่วนรวม ให้บริการ มีจิตสำนึกช่วยเหลือชุมชน

๔) **สมานัตตตา** หมายถึง การวางตนได้เสมอต้นเสมอปลาย เคยเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้นตลอดไป ไม่เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างอื่น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วหมายเอาการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่ดี

๑.๕ ทบพวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่มที่ ๑๑ พระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค หน้า ๑๗๐-๑๗๑ ได้กล่าวว่า ภิภุทั้งหลาย ในชาติก่อน ภพก่อน กำเนิดก่อน ตถาคตเกิดเป็นมนุษย์ สงเคราะห์ประชาชนด้วยสังคหวัตถุ ๔ คือ (๑) ทาน (การให้) (๒) เปยวัชชะ (วาจาเป็นที่รัก) (๓) อัตถจริยา (การประพฤดีประโยชน์) (๔) สมานัตตตา (การวางตนสม่ำเสมอ) สม่ำเสมอ) เพราะตถาคตได้ทำ สังสม พอกพูนกรรมนั้น ทำให้กรรมนั้นไพบูลย์แล้ว หลังจากตายแล้ว ตถาคตจึงไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์... จุตติจากเทวโลกนั้นแล้ว มาสู่ความเป็นอย่างนี้ จึงได้ลักษณะมหาบุรุษ ๒ ประการนี้ คือ (๑) มีพระหัตถ์และพระบาทอ่อนนุ่ม (๒) มีฝ่าพระหัตถ์และฝ่าพระบาทมีเส้นที่ข้อพระองคุลิจดกันเป็นรูปตาข่าย^๔

พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ **พุทธธรรมฉบับปรับปรุง และขยายความ** ว่า จริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง หลักความประพฤดี หลักการดำเนิน

^๔ ที.ปา (ไทย) ๑๑/๒๑๐/๑๗๐-๑๗๑.

ชีวิต หรือหลักการครองชีวิต คือ มรรคหรือมัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ของมนุษย์ ที่จะนำไปสู่จุดหมายคือความดับทุกข์ หรือความสิ้นสุดปัญหา อยู่อย่างเป็นอิสระไร้ทุกข์ จริยธรรมเป็นหลักครอบคลุมความประพฤติทางด้านศีลธรรม หรือการทำจิตใจให้มีความสุข วิธีสร้างสุขภาพจิต การฝึกจิต บำเพ็ญสมาธิภาวนา การเจริญวิปัสสนา ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม การไปเป็นอุบาสกจำศีลที่วัดตลอดจนการเป็นภิกษุไปบำเพ็ญธรรมในป่า ซึ่งพูดรวม ๆ ว่าจริยธรรมเป็นเครื่องมือฝึกปรือคุณธรรม ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ หรือมองในแง่ไตรสิกขา คือการศึกษา ๓ ประการ อันได้แก่ศีล สมาธิ และปัญญา จริยธรรมตามความหมายนี้ มิใช่ข้อปฏิบัติที่จะวางกำหนดวันขึ้นได้ตามความพอใจของผู้มีอำนาจใด ๆ และมิใช่หลักการที่สักว่าจะยึดถือปฏิบัติตาม ๆ กันไป จริยธรรมที่แท้จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่อิงอาศัยความรู้แจ้งสังขาร และจริยธรรมที่แท้นั้นแม้จะเกิดขึ้นแล้วก็จะประพฤติกให้สำเร็จผลไม่ได้ ถ้าไม่สัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจสังขาร^๕

ไพฑูรย์ ขุนอาสา ได้ศึกษาการใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารมีความรู้พื้นฐานในหลักสังคหวัตถุ ๔ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ยังไม่ชัดเจนเพียงพอเช่นเดียวกับครูผู้สอน ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนนำเอาหลักสังคหวัตถุธรรมทั้ง ๔ ไปใช้กับครูผู้สอนได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ตามความหมายที่แท้จริงได้ ส่วนการนำหลักสังคหวัตถุธรรมไปใช้ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารนำหลัก “ทาน” คือ การให้ไปปฏิบัติได้มากในส่วนที่เป็นวัตถุทาน วิทยาทาน แต่ในแง่ธรรมทานและอภัยทานนั้น ผู้บริหารยังนำไปปฏิบัติเป็นส่วนน้อย ทั้งผู้บริหารและครูผู้สอนต่างเห็นพ้องกันว่าผู้บริหารยังคอยจับผิดครูผู้สอนแล้วนำความผิดนั้นมาประกอบการพิจารณามอบหมายงาน แสดงว่ายังมีความผูกโกรธและไม่ได้ให้อภัย ซึ่งเป็นทานสูงสุดที่สาธุชนพึงปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตามหลัก “ปิยวาจา” ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารพูดสุภาพอ่อนหวาน ยกย่องชมเชยครูผู้สอนพูดเพื่อให้เกิดความสามัคคีให้กำลังใจกับครูผู้สอน แต่ผู้บริหารยังมีการพูดเลียบขาดเคียดขาด และดูคำผู้ใต้บังคับบัญชาต่อหน้าผู้อื่น ซึ่งเป็นการพูดที่ไม่ประกอบด้วยเมตตาและไม่เป็นประโยชน์ ทั้งไม่เหมาะสมกาลเทศะด้วย การปฏิบัติตามหลัก “อตถจริยา” ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้ประพฤติประโยชน์ในแง่ให้คำแนะนำและสนับสนุนครูผู้สอนทำงานในหน้าที่และงานส่วนตัวที่ประสบปัญหา หากแต่การช่วยเหลือด้านทรัพย์สินหรือการเกื้อกูลครอบครัวผู้ใต้บังคับบัญชาในโอกาสอันควรผู้บริหารยังปฏิบัติน้อยไป การปฏิบัติตามหลัก “สมานัตตตา”

^๕ พระราชวรเมธี (ป.อ. ปยุตฺโต). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๕๕๑ – ๕๕๓.

ของผู้บริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารคิดว่าได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างสม่ำเสมอ เป็นมิตรกับทุกคน แต่ในการปฏิบัติจริงยังมีการใช้อำนาจและวางตนในฐานะผู้บังคับบัญชาของเพื่อนร่วมงานและยังข่มขู่ผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ ทั้งยังควบคุมอารมณ์ไม่ได้มาก^๖

สมหวัง สาวิสิทธิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด” ผลการศึกษาพบว่า เป็นการนำหลักพุทธจริยธรรมเข้ามาเสริมทางด้านจิตใจเพื่อให้เกิดความผ่อนคลายในการปฏิบัติหน้าที่และทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน เพราะพุทธจริยธรรมเป็นหลักของการประพฤติปฏิบัติของผู้รู้ ผู้มีธรรมและนิติธรรมความซื่อตรง หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมหรือเรียกว่า การปฏิบัติงานแบบธรรมาภิบาล ผลการวิเคราะห์คือ พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด มี ๓ ระดับ คือ พุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อการบริหารของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด คือ จักรวรรดิธรรม ๑๒ ทศพิชราชธรรม ๑๐ มรรคมงคล ๘ ราชสังคหธรรม ๔ พรหมวิหาร ๔ และสาราณียธรรม ๖ ส่วนพุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อพนักงานระดับผู้นำในการปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดประกอบด้วย สัมปปริสธรรม ๗ อริยทรัพย์ ๗ สังคหวัตถุ ๔ หลักผู้นำ ๖ สัมปปริสธรรม ๒ จักรธรรม ๔ และอุปการะ ๒ ในด้านพุทธจริยธรรมที่จำเป็นต่อพนักงานระดับผู้ปฏิบัติงานของพนักงานท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ประกอบด้วย หลักการทำงาน ๔ หลักความเป็นผู้นำของประชาชน ๕ หลักความอดทน ๔ หลักความประพฤติ ๕ หลักความเคารพ ๔ ปัญญา ๕ หลักการพูด ๕ ทิฏฐธรรมมิกัตถประโยชน์ ๔^๗

สุรินทร์ คงเกิด ได้ศึกษาการนำหลักทศพิชราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ของผู้บริหารทั้ง ๑๐ ด้าน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มเพศ พบว่า ทั้งเพศชายและหญิงมีทัศนคติเห็นอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้บริหารได้ทำหลักการบริหารทฤษฎี ๔ การ มาใช้ในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของผู้บริหารในการบริหารงานให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อประชาชนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอายุโดยรวม มีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า อายุ ๒๐ ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความยุติธรรมเที่ยงตรง ต่ำกว่า ๒๐ ปี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

^๖ ไพฑูรย์ ขุนอาสา, “ผู้บริหารกับการใช้สังคหวัตถุธรรม : ศึกษากรณีผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๒).

^๗ สมหวัง สาวิสิทธิ์ “ศึกษาพุทธจริยธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

ด้านการเสียสละสิ่งของช่วยเหลือราษฎรผลการวิเคราะห์พบว่า เมื่อพิจารณาตามระดับการศึกษา โดยรวมมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าสูงกว่าปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านการกดขี่ข่มเหงประชาชนและมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดด้านความซื่อตรง เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอาชีพ โดยรวมมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความอดทนอดกลั้น และผู้ค้าขาย/ผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการมีธรรมในตนเอง^๔

วชิรพงษ์ พลดี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด” ส่วนใหญ่เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ รัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์การนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่นของอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทุกด้านปรากฏว่าอยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ธรรมด้านหลักธรรมด้านความกล้าเอียง (อคติ ๔) ธรรมด้านหลักสังคัมสังเคราะห์ (สังคหวัตถุ ๔) ธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จ (อิทธิบาท ๔) ธรรมด้านหลักธรรมเป็นเครื่องอยู่ (พรหมวิหาร ๔) ซึ่งผลวิเคราะห์ด้านหลักสังคัมสังเคราะห์ (สังคหวัตถุ ๔) พนักงานส่วนท้องถิ่นให้คำแนะนำเพื่อนร่วมงานเพื่อประโยชน์ทั้งด้านส่วนตัวและด้านการปฏิบัติงานเอื้อต่อผู้ร่วมงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ให้คำแนะนำและให้บริการด้วยความเอื้อเฟื้อ พุดต่อเพื่อนร่วมงานโดยใช้วาจาสุภาพอ่อนโยน พุดต่อประชาชนผู้มาติดต่องานโดยใช้วาจาสุภาพอ่อนโยน ประพฤติตนในการช่วยเหลือกิจการสาธารณะประโยชน์ วางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคลกาลและสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี รับผิดชอบร่วมกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงานอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ประพฤติตนในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ แบ่งปันสิ่งของแก่คนที่ควรให้ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกประเด็น^๕

ณัฐณี เลิศเรืองเจริญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลมหาราช ๒ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร”

^๔ สุรินทร์ คงเกิด, “ศึกษาการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารเทศบาลตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

^๕ วชิรพงษ์ พลดี “ศึกษาการนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

พบว่ามีการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับเกือบทุกครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากพยาบาล โรงพยาบาลมหาชัย ๒ ส่วนใหญ่มีความพอใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน กล่าวคือมีความเต็มใจ และสมัครใจที่จะเป็นพยาบาลเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว และเมื่อได้ปฏิบัติหน้าที่พยาบาลจึงตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรเอาใจใส่คอยดูแลผู้ป่วยอย่างดี และใคร่ตรงพิจารณาวางแผนการพยาบาลอย่าง รอบคอบซึ่งคล้อยกับหลักอิทธิบาท ๔ ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างการใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล โดยจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา และรายได้ ต่อเดือน พบว่า พยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย ๒ ที่มีเพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา และรายได้ต่อ เดือนแตกต่างกัน มีการนำหลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยไม่ เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา และรายได้ต่อเดือน เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ถึงแม้จะแตกต่างกัน แต่ก็ไม่มีผลต่อการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติ หน้าที่ เพราะการพยาบาลเป็นการบริการที่พยาบาลทุกคนจะต้องให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยให้ได้รับ ความปลอดภัย ความสะดวกรวดเร็วที่สุด เป็นจรรยาบรรณของพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับหลัก จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลของสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งแบ่ง ออกเป็น ๕ หมวดคือ ๑) จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อประชาชน ๒) จรรยาบรรณวิชาชีพการ พยาบาลต่อสังคมและประเทศชาติ ๓) จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาลต่อวิชาชีพ ๔) จรรยาบรรณ วิชาชีพการพยาบาลต่อผู้ร่วมวิชาชีพและผู้ประกอบวิชาชีพอื่น ๕) จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล ต่อตนเอง แต่เมื่อแยกเป็นรายข้อพบว่า พยาบาลโรงพยาบาลมหาชัย ๒ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีการนำ หลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากพยาบาลที่มีอายุมากกว่าจะมีวุฒิภาวะ ประสบการณ์การทำงานและความชำนาญใน งานมากกว่า ซึ่งบางคนเป็นพยาบาลที่บรรจุใหม่หรืออาจจะมียุการทำงานยังไม่มาก จึงทำให้ พยาบาลทั้ง ๒ กลุ่มมีการนำหลักวิม้งสา (ความใคร่ครวญ ไตร่ตรอง) ไปใช้กับการ ปฏิบัติหน้าที่ แตกต่างกัน ซึ่งพยาบาลที่มีอายุมากกว่ามีความชำนาญในงานมากกว่าจึงไม่ค่อยพิถีพิถันใคร่ครวญ ไตร่ตรองมากนัก เพราะคิดว่าจะมีความชำนาญ หรืออาจจะทำงานไปโดยไม่รู้ว่าตัวได้มีการนำหลัก วิม้งสามาใช้ด้วย แต่พยาบาลที่มีอายุน้อยกว่า ประสบการณ์ยังน้อย จึงมักจะพิถีพิถันใคร่ครวญ ไตร่ตรองในงานมากกว่าคือมีความมุ่งมั่นตั้งใจในงานมากกว่า เพราะเพิ่งทำงานใหม่ ๆ จึงมักจะยึด มั่นในการทำงานและคิดว่าได้นำหลักวิม้งสานี้มาใช้ในเวลาทำงานด้วย^{๐๐}

^{๐๐} ณัฐณี เลิศเรืองเจริญ, “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของพยาบาล : ศึกษาเฉพาะ กรณีโรงพยาบาลมหาชัย ๒ อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร”, สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

ร้อยตำรวจเอกหญิง เพชรา อนุจร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การนำหลักจริยธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่าข้าราชการ ตำรวจเพศชายและเพศหญิงมี การนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก ข้าราชการตำรวจที่มีอายุต่ำกว่า ๔๐ ปี และอายุ ๔๐ ปีหรือสูงกว่า มีการนำหลักจริยธรรม ไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากข้าราชการตำรวจที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่า ปริญญาตรีและมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า มีการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้าราชการตำรวจทั้งชั้นประทวนและชั้นสัญญาบัตรมีการนำหลัก จริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านสังคหวัตถุ ๔ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ ๑ เป็นผู้มีคามเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์แก่ผู้อื่น และข้อ ๔ วางตัวเสมอต้นเสมอ ปลาย ให้ความเสมอภาคต่อเพื่อนร่วมงานและต่อบุคคลอื่น ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ ๓ เป็นผู้ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ของส่วนรวม

ผลการเปรียบเทียบการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ประกอบด้วยเพศ อายุ วุฒิการศึกษาและระดับชั้นยศ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

๑. ข้าราชการตำรวจที่มีเพศแตกต่างกัน มีการนำหลักจริยธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้าน เบญจศีลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และด้านเบญจธรรมแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านพรหมวิหาร ๔ ด้านสังคหวัตถุ ๔ และด้านอิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน

๒. ข้าราชการตำรวจที่มีอายุแตกต่างกัน มีการนำหลักจริยธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวันโดยภาพรวมไม่แตกต่างกันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกันทุกด้าน

๓ . ข้าราชการตำรวจที่มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน มีการนำหลักจริยธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวันโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่า ด้านสังคหวัตถุ ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านเบญจศีล ด้านเบญจธรรม ด้านพรหมวิหาร ๔ และด้านอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน

๔. ข้าราชการตำรวจที่มีระดับชั้นยศแตกต่างกัน มีการนำหลักจริยธรรมไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เมื่อพิจารณาเป็นราย ด้านพบว่าด้านพรหมวิหาร 4 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ และด้านอิทธิบาท ๔

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ส่วนด้านเบญจศีล ด้านเบญจธรรมและด้านสังกหัตถ์ ๔ ไม่แตกต่างกัน

ปรีชา สดจิตร์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ว่าการอำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่าผลการวิเคราะห์การนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติงานของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ว่าการอำเภอหัวไทรจังหวัดนครศรีธรรมราชโดยรวมทุกด้าน ปรากฏว่าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านหลักธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จ ด้านหลักธรรมสงเคราะห์ ด้านหลักธรรมเป็นเครื่องอยู่ ด้านหลักธรรมความละเอียด โดยผลการวิเคราะห์ด้านธรรมที่ทำให้ประสบความสำเร็จ (อิทธิบาท ๔) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่มีความเต็มใจในการทำงาน มีความขยันเอาใจใส่รับผิดชอบ และมีความรอบคอบในการทำงาน ให้การช่วยเหลือประชาชน ให้การต้อนรับด้วยวาจาสุภาพ มีการเสียสละในการทำงาน มีความยินดีกับการต้อนรับประชาชน การเอาใจใส่ดูแลประชาชน มีการนำหลักธรรมไปใช้ในระดับปานกลางทุกประเด็น ด้านหลักสังคัมสงเคราะห์ (สังกหัตถ์ ๔) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ให้การช่วยเหลือประชาชน ให้การต้อนรับด้วยวาจาสุภาพ มีการเสียสละในการทำงานเสมอต้นเสมอปลาย มีการนำหลักธรรมไปใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น ส่วนในด้านหลักธรรมเป็นเครื่องอยู่ (พรหมวิหาร ๔) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่มีความเมตตาต่อประชาชน ให้คำแนะนำในงานที่มีความผิดพลาด มีความยินดีกับการต้อนรับประชาชน เอาใจใส่ดูแลประชาชน มีการนำหลักธรรมไปใช้อยู่ในระดับปานกลางทุกประเด็น และด้านหลักธรรมความลำเอียง (อคติ ๔) ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ไม่เห็นแก่พวกพ้องและลำเอียงในการปฏิบัติงาน ไม่แสดงความรำคาญเมื่อประชาชนมาติดต่องาน ไม่เห็นแก่อำมีสินจ้าง ไม่เกรงกลัวอิทธิพลในพื้นที่ มีการนำหลักธรรมไปใช้ในระดับน้อยทุกประเด็น

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

๑.๖.๑ การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๑. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ครูผู้สอน และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

จำนวน ๔ แห่ง ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งสิ้น ๓๒ รูป / คน
เลือกมาด้วยวิธีเจาะจงดังเสนอไว้ในตารางที่ ๑ ดังนี้

ตารางที่ ๑.๑ จำนวนประชากร

โรงเรียน / บุคลากร	โรงเรียน สุวรรณภูมิพิทยา	โรงเรียนปรีชิต ทุ่งศรีเมืองวิทยา	โรงเรียน วัดกลางบุญญาคม	โรงเรียน สุเทพนครวิข
ผู้บริหาร	๒	๒	๒	๒
ครู	๒๑	๒๑	๑๑	๑๐
เจ้าหน้าที่	๒	๒	๒	๒
รวม	๒๑	๒๑	๑๕	๑๕
	๓๒			

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม
แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ
รายการ (Check List) ได้แก่ ผู้บริหาร ครูสอนและเจ้าหน้าที่ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก
สามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติ
หน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ
จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) มี
๕ ระดับ ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

- ๕ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
- ๔ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
- ๓ หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
- ๒ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

๑ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด^{๑๑}

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Open ended)

๓. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีวิธีการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับ การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๒) ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) และผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามแบบปลายเปิด ให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องวัตถุประสงค์ และตามศัพท์เฉพาะ เพื่อใช้ในการวิจัยในครั้งนี้สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์

๓) นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

๔) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๓ ท่าน คือ

๑. รศ. ดร. ประจิตร มหาหิง อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๒. รศ. ดร. เอกฉัตร จารุเมธีชน ผู้เชี่ยวชาญประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๓. ดร. ประยูร แสงใส อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

เพื่อตรวจพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of consistency) จากนั้นนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC)^{๑๒} มีสูตรในการหาค่า ดังนี้

^{๑๑}สมบุญ สิริวงค์ และคณะ, ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทวิสิทธิ์พัฒนา จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓๒.

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้อง
 $\frac{\sum R}{N}$ แทนผลรวมของคะแนนความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ
 N แทนจำนวนผู้เชี่ยวชาญ
 โดยที่ + ๑ แน่ใจว่าสอดคล้อง
 ๐ ไม่แน่ว่าสอดคล้อง
 - ๑ แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง

โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าตั้งแต่ ๐.๖๖ ขึ้นไป จากข้อคำถามทั้งหมดจำนวน ๒๔ ข้อ ใช้ได้จำนวน ๒๔ ข้อ ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่า IOC อยู่ในช่วง ๑.๐๐

๕) นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์พิจารณาเสนอแนะอีกครั้ง

๖) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ รูป / คน เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left\{ 1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right\}$$

เมื่อ α = ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ
 k = จำนวนข้อของเครื่องมือ
 S_i^2 = ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
 S_t^2 = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทดลองใช้กับบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนปรีดิธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสกลนครจำนวน ๓๐ รูป/คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งฉบับเท่ากับ .๕๓

^{๒๒}ธีระศักดิ์ อุ่่นอารมณ์เลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา : การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐมภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๕), หน้า ๖๕.

๓) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ มาหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Item total correlation)

๔) คัดเลือกข้อคำถามที่มีความเหมาะสมจำนวน ๔๐ ข้อ มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอน บาค (Cronbach)

๕) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่ม ๑.วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพและชั้นเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๑.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑. ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๒. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด พร้อมกับแบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

๓. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

๑.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑.วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพและชั้นเรียนของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ ๒ เกี่ยวกับสถานภาพของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยหาค่าเฉลี่ย

($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์ต่อไปนี้

- ๔.๕๑ – ๕.๐๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด
- ๓.๕๑ – ๔.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก
- ๒.๕๑ – ๓.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง
- ๑.๕๑ – ๒.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย
- ๑.๐๐ – ๑.๕๐ หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

๑.๕ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

๑) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

(๑) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

๑.๑ ค่า IOC (Index of item objective congruence)

๑.๒ ค่าอำนาจจำแนก (Discrimination power)

๑.๓ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

(๒) สถิติพื้นฐาน

๒.๑ ค่าความถี่ (Frequency)

๒.๒ ค่าร้อยละ (Percentage)

๒.๓ ค่าเฉลี่ย (Mean)

๒.๔ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

๒) การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ดังนี้

๑. กลุ่มเป้าหมาย

(๑) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน ๔ โรงเรียน จำนวน ๗ รูป/คน

๑. พระมงคลวุฒิสาร. ผู้จัดการโรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยา

๒. พระครูปริยัติธรรมโสภณ.ผู้จัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดกลาง
บุญญาคม

๓. พระครูสุตกิจวิมล. ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุ่งศรีเมืองวิทยา

๔. พระมหานิพนธ์ ชยากโร. ผู้จัดการโรงเรียนสุเทพนครวิษ

๕. นายสุบรรณ ศรีธร. บุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยา

๖. พระปลัดวิไล เตชโร.บุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัด
กลางบุญญาคม

๗. มาลีรัตน์ สนวนงาม. บุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุ่งศรี
เมืองวิทยา

๓. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายวิดีโอ

๔. การสร้างแบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อ วัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมการทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษา อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ ๑) มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

๓) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

๔) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่านพิจารณาความ เหมาะสมและความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม

๕) เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปเสนอ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปเก็บข้อมูล

๕. การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยา เขตขอนแก่น เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย นำเรียนผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความ อนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

๒) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเสนอ ต่อผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อ ขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย พร้อมกับแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวม ข้อมูลในการวิจัยด้วยตนเอง

๓) ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

๖. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้ การแปรความการตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่ออธิบายการประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา ใน ๔ ด้าน คือ

๑) ด้านทาน หมายถึง การให้ แบ่งปัน บริจาคเสียสละสิ่งของๆตน แก่ผู้อื่น เรียกว่า " อามิสทาน " หรือให้การอบรม แนะนำ สั่งสอน เรียกว่า ธรรมทานและอภัย

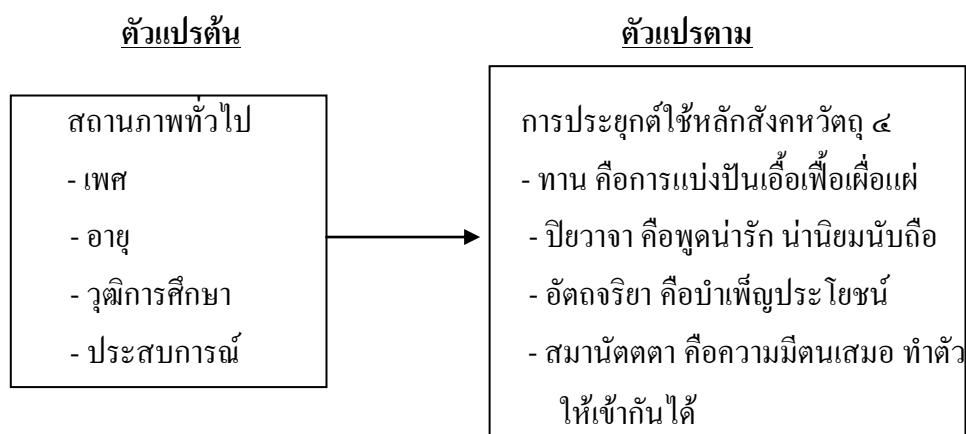
๒) ด้านปิยวาจา หมายถึง การกล่าววาจาเป็นที่รักต่อผู้อื่นคือ กล่าวคำไพเราะและมีประโยชน์ ซึ่งทำให้ผู้ฟังเกิดความรัก เคารพ สบายใจมีกำลังเป็นต้น

๓) ด้านอัตถจริยา หมายถึง การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นหรือต่อส่วนรวม

๔) ด้านสมานัตตตา หมายถึง การวางตนได้เสมอต้นเสมอปลาย เคยเป็นอย่างไร ก็เป็นอย่างนั้นตลอดไปไม่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งโดยทั่วไปแล้วหมายเอาการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี

๑.๑๐ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถุ ๔ ในการบริหารงานบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ” ดังเสนอไว้ในแผนภาพที่ ๑

แผนภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๑๑ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.ทำให้ทราบความหมายและความสำคัญของหลักสังคหัตถุ ๔ ในพระพุทธศาสนา
 เถรวาท

๒. ทำให้ทราบสภาพและปัญหาของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

๓. ทำให้ทราบการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรทาง
การศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด